

MEHMET RAÛF'UN YAYINCILIK FAALİYETLERİ VE HAYÂL-İ CEDÎD GAZETESİ*

Muhammet KOÇ**

Öz

18 Mart 1910 yılında yayın hayatına başlayan Hayâl-i Cedîd gazetesinin başyazarı Ebussüreyya Sâmî, sâhib-i imtiyâzı ise Mehmet Raûf'tur. Gazete 89 sayı çıkmış olup II. Meşrûtiyet Dönemi'nin siyasal, sosyal, kültürel ve edebî olaylarına mizahi bir açıdan yaklaşmıştır. Gazete, dış politikada milliyetçi, iç politikada ise eleştirel bir tutum sergilemiştir. Gazetenin önemli özelliklerinden birisi de şiir, hikâye, tiyatro, eleştiri gibi edebî türlerde birçok yazıya yer vermiş olmasıdır. Bu hususta gazeteyi çıkaran Mehmet Rauf'un rolü inkâr edilmez bir gerçektir. Tecrübeli ve yetkin bir edebiyatçı olan Mehmet Raûf, gazetede Jüpon takma adıyla birçok yazı yayımlamıştır. Bu yazılar daha önce başka bir yerde yayımlanmadığı için edebiyat tarihimiz açısından büyük bir öneme sahiptir.

Anahtar Sözcükler: Mehmet Raûf, Hayâl-i Cedîd, Mizah.

MEHMET RAÛF'S PUBLISHING ACTIVITIES AND HAYÂL-İ CEDÎD NEWSPAPER

Abstract

The newspaper, which first got published in 18 March 1910, Hayal-i Cedid's head writer is Ebussüreya Sami and its owner is Mehmet Rauf. There are 89 issues that came out, showing the Second Constitutional Era's political, social, cultural and literary events humorously. The newspaper has been nationalist on foreign politics and critical on domestic politics. One of the newspaper's important feature is that it contains lots of literary genres like poem, story, theater and criticism. The role of Mehmet Rauf on this subject is an undeniable reality. Mehmet Rauf, who is an experienced man of letters, published a lot of articles on the newspaper using the nickname 'Jüpon'. These articles have a great importance in our literary history because they have never been published anywhere else before.

Keywords: Mehmet Raûf, Hayâl-i Cedîd, Humor.

Mehmet Raûf'un Edebî Faaliyetleri

Servet-i Fünûn'a Kadar

Mehmet Raûf'un yayımlanmış ilk eseri *Düşmüş*¹ adındaki uzunca hikâyesidir. Raûf, bu hikâyesini Raûf Vicdânî müstearıyla Halit Ziyâ'ya gönderir. Halit Ziyâ da hikâyeyi *Hizmet* gazetesinde birkaç sayı yayımlar. Yine Mehmet Raûf, *MektepMecmuası* ile diyaloga geçerek Cenap Şehabettin ile tanışır ve Cenab'ın isteği ile *Mektep*'te mensur şiir ve hikâye

* Bu makale Muhammet KOÇ'un Yüksek Lisans tezinden hazırlanmıştır.

** muhammedkoc@gmail.com.

¹ *Hizmet*, Nr. 615-621, 19 Kânûn-u Evvel/9 Kânûn-u Sâni 1308

denemelerinin yanında garp edebiyatına ait uzun tetkikler yazar, Batı’da hikâyenin ve tiyatronun geçirdiği safhaları anlatır. O, bunu kendi eserlerinin anlaşılması için gerekli görür.² Çünkü edebiyatta yeni bir yol izleyen kendi gibi gençler “Garp edebiyatının zâde-i irfânı”dırlar.³

Cenap Şehabettin meslek icabı İstanbul dışına çıktığında, mecmuayı Mehmet Raûf’a emanet etmektedir. *Mektep Mecmuası* bu vesileyle birkaç sayı Mehmet Raûf’un idaresi altında yayımlanır ve sonra kapanır. Mehmet Raûf’un *Mektep Mecmuası*’nda yayımladığı yazılar bir hayli fazladır.⁴

Servet-i Fünûn Yılları

Servet-i Fünûn’un ilk yılları Mehmet Raûf’un en verimli yıllarıdır. Mehmet Raûf, henüz büyük bir eser ortaya koymuş değildir; ama mensur şiirler, hikâyeler, tetkiklerle sık sık *Servet-i Fünûn* sayfalarında görülür. Çok geçmeden *Ferdâ-yı Garam* romanı tefrika edilir. Mensur şiirleri ile hislerini ifadeye çalışır. Bu türde arkadaşlarının en başarılısıdır; ama gerek üslubu gerekse dile getirdiği hisleri yüzünden en çok dikkati çeken kişisi de o olur.⁵ Bu hususu Halit Ziya da “Mehmet Raûf, bir iki romanıyla birkaç küçük hikâyesiyle, tek tük mensur şiirleriyle Edebiyât-ı Cedîde’nin en çok dikkati çeken ve bunun için en çok hücumu uğrayan insanlarından biridir.”⁶ sözleriyle belirtmiştir. Mehmet Raûf’un *Servet-i Fünûn*’da yazı yazdığı dönem de oldukça verimli geçmiştir.⁷ Bir diğer ilginç tespit ise Mehmet Raûf’un 5 Mart 1897 ile 2 Teşrin-i Evvel 1901 tarihleri arasında, “*Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbi*”⁸ ve “*Şemsiyenin Altında*”⁹ adlı yazıları hariç bütün yazılarını sadece *Servet-i Fünûn*’da yayımlamış olmasıdır. İsmi *Servet-i Fünûn* ile bütünleşmesi de bu süre zarfındaki seri yazarlığı sebebiyledir. Yine kendisine asıl ününü kazandıran *Eylül* adlı romanı da bu devrin ürünüdür. *Eylül*, *Servet-i Fünûn*’da tefrika edildikten sonra Edebiyât-ı Cedîde Kütüphanesi arasında 1901 yılında kitap hâlinde yayımlanır.¹⁰ Halit Ziya’nın şu ifadeleri ise *Eylül*’ün yayımlandığı devirde edebiyat mahfillerinde nasıl bir yankı uyandırdığını bize göstermektedir: “...Bence *Eylül*, tek başına bir

² Mehmet Törenek, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Raûf*, Kitabevi Yayınları, s. 41.

³ “Muhasebe”, *Mektep*, Nr.56, 10 Temmuz 1312, s. 888.

⁴ Bu yazıların kronoloji dökümü için bk. Rahim Tarım, *Mehmet Raûf Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yayınları, 2000, s. 303.

⁵ Mehmet Törenek, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Raûf*, Kitabevi Yayınları, s. 44.

⁶ Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, s. 475.

⁷ Bu yazıların kronoloji dökümü için bk. Rahim Tarım, *Mehmet Raûf Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yayınları, 2000, s. 303-309.

⁸ *Mütalâa*, Nr.47, 29 Haziran 1897.

⁹ *Mütalâa*, Nr.52, 3 Ağustos 1897.

¹⁰ Mehmet Raûf, *Eylül*, Âlem Matbaası, Ahmet İhsan ve Şürekâsı, İstanbul, 1317/1901.

muharririn namını edebiyat tarihine silinemeyecek surette nakşetmek için kâfidir.”¹¹ Yine Yakup Kadri de takdîrîkâr ifadelerle *Eylül*'den bahseder: “...İlk gençlik çağında beni en derin bir tesir altında bırakan kitaplardan başlıcası, Edebiyât-ı Cedîde romancılarından Mehmet Raûf'un *Eylül* romanı olmuştur. Kaldı ki Halit Ziya ve Hüseyin Cahit gibi üstadlar *Eylül*'ü bir şaheser ve yazarını bir dâhi olarak ilan etmekte adeta yarışa girmiş idiler.”¹²

II. Meşrûtiyet'ten Sonra

Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dağılması ve mecmuanın tatil edilmesinden sonra II. Meşrûtiyet'in ilanına kadar yayın faaliyetine uzun bir süre ara veren Mehmet Raûf, II. Meşrûtiyet'in ilanıyla birlikte tekrar yazı hayatına döner. 1908 yılından 1927 yılına kadar sürecek olan bu devrede *Servet-i Fünun*, *Resimli Kitap*, *Musavver Hâle*, *Musavver Muhît*, *Şebâl*, *Şiir ve Tefekkür*, *Şebâb*, *Resimli Ay*, *Turan*, *Sevimli Ay*, *Güneş* mecmuaları ile *Tanîn*, *Yeni Ses*, *Hak*, *Cumhuriyet*, *Peyâm* (*Peyâm-ı Edebî*), *Pâyitaht* ve *Vakit* gazetelerinde yazan Mehmet Raûf, bazı mecmualarda ise (örnek: *Yeni Dünya*, *Şebâb*) aynı zamanda başyazarlık yapar.¹³

Bir Zambak'ın Hikâyesi, *Karanfil ve Yasemin*, *Son Yıldız*, *Genç Kız Kalbi* gibi roman türünde; *İhtizâr*, *Âşıkâne*, *Son Emel*, *Hanımlar Arasında* gibi hikâye türünde; *Siyah İnciler* gibi Mensur şiir türünde; *Pençe*, *Cidâl*, *Sansar*, *Ceriha*, *Diken* gibi tiyatro türünde; *Ferdi ve Şürekâsı*, *Yağmurdan Doluya*, *Pembe Köşk*, *Gençlik*, *Kargacık Burgacık*, *Leyla* gibi tercüme ve adepte (piyes); *Boş Yuvalar*, *Nâfile*, *Safo*, *Karmen*, *Küçük Hemşire* gibi tercüme (hikâye) türünde; kaleme aldığı edebî türdeki eserlerinden en önemlileridir.

Mehmet Raûf'un Gazetecilik Faaliyetleri

Mahasin

Mehmet Raûf, II. Meşrûtiyet'ten hemen sonra *Mahasin*¹⁴ adlı aylık bir mecmua çıkarır. Kadınlara yönelik, her ayın başlangıcında yayımlanan *Mahasin* mecmuasının kapağında “Sâhib-i İmtiyâzı: Asaf Muammer”, “Müdür ve Sermuharriri: Mehmet Raûf” ibareleri mevcuttur. Eylül 1324/1908 ile Teşrîn-i Sâni 1325/1909 tarihleri arasında 12 sayı yayımlanan mecmuada, Mart-Temmuz 1325 arasında “Matbuata ârız olan bir buhrandan dolayı inkıtaa” uğradığına dair bir

¹¹ Halit Ziya Uşaklıgil, *Sanata Dair*, C. 3, Maarif Basınevi, İstanbul, 1955, s. 285.

¹² Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1969, s. 15.

¹³ Mehmet Törenek, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Raûf*, Kitabevi Yayınları, s. 64.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bk. Âdem Taşlı, *Mahasin ve Sûs Dergilerinin İncelenmesi ve Seçme Metinler*, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

izahata yer verilmiştir. Kadınlara yönelik çıkarılan dergide Celâl Sâhir, Tahsin Nâhit, Ş. Süleyman, C. Süleyman, S. Nazif, Halit Ziya gibi tanınmış yazarların yazılarına yer verilir.

Süs

Mehmet Raûf'un yayımladığı bir diğer mecmua da *Süs*¹⁵ tür. Mesul müdürlüğü ve başmuharrirliğini Mehmet Raûf'un üstlendiği mecmua, 16 Haziran 1339/1923 ile 7 Haziran 1340/1924 tarihleri arasında 54 sayı yayımlanmıştır. Kapağında “Gayesi; tavrı, kıyafeti, bilhassa kalbi ve dimağı tezyin etmektir.” ibaresine yer verilen dergi, *Mahasın* gibi magazin ağırlıklı bir kadın dergisidir. Mecmuada Halide Nusret, Şükûfe Nihâl, Celâl Sâhir, Cenap Şahabettin, Abdullah Cevdet, Florinalı Nazım gibi erkek ve kadın birçok ünlü yazarın yazıları yayımlanmıştır. Ayrıca gazetenin bir de *Nevsâl-i Edebi* isimli bir yıllığı yayımlanmıştır.

Binbir Bûse

Mehmet Raûf'un çıkardığı bir diğer yayın ise “*Binbir Bûse*” adını taşımaktadır. Diğer süreli yayınlardan farklı olarak bu mecmuada “şen ve şuh hikâyeler”e yer verilmiştir. 32 sayılı formalar hâlinde resimli pornografik, iki üç hikâyeden oluşan seri kitapçıklar-mecmualar 1922-1923 arasında 8, 1923-1924 arasında ise 16 sayı-fasikül çıkar. Mehmet Raûf bu fasiküllerde Cımbız, Ahu Baba, Burgu, Hımbıl gibi müstear adlarla hikâye yayımlar.¹⁶

Gelincik

Mehmet Raûf'un çıkardığı bir başka mecmua da *Gelincik* isimli mizah mecmuasıdır. Renkli resimlerle ve güzel bir baskıyla yayımlanan mecmua, 8 Haziran 1340/1924 ile 5 Ağustos 1340/1924 tarihleri arasında 9 sayı çıkar. Mecmuada Mehmet Raûf, *Böğürtlen* adlı romanını tefrika etmiştir. Yine hakkında 3 aylık mahkûmiyete çarptırıldığı “açık kadın resmi” de bu mecmuada yayımlanmıştır.

Sinema Yıldızı

Sinema Yıldızı ismini taşıyan bu mecmua, 12 Haziran 1340/1924 tarihinde yayıma başlar. Tiyatro ve sinema hakkında yazılara ve resimlere yer verilen mecmua, haftalıktır ve 4 sayı çıkabilmiştir.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bk. Âdem Taşlı, *Mahasın ve Süs Dergilerinin İncelenmesi ve Seçme Metinler*, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

¹⁶ Mehmet Törenek, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Raûf*. Kitabevi Yayınları, s. 53.

Mudhike

Mehmet Raûf'un yayımladığı bir başka mecmua da 17 Kânûn-u Evvel 1340'ta başlayarak haftalık roman, tiyatro ve sinema dergisi olarak 4 sayı çıkardığı *Mudhike*¹⁷ adlı mecmuadır. Mehmet Raûf, *Defîne* adlı romanı ile Victorien Sardou'nun *Fedora*'sından *Leyla* ismiyle adapte ettiği oyunu da burada yayımlamıştır.

Hayâl-i Cedîd

Makalemizin konusunu oluşturan bu gazetenin Sahib-i İmtiyâzı Mehmet Raûf'tur. Her ne kadar aynı devirde yayımlanan Resimli Gazete Mecmuası'nın başyazarı olan bir başka Mehmet Rauf isimli bir yazar daha mevcutsa da yazılarının altına imzasını *Eylül* sahibi Mehmet Raûf ile karıştırılmamak için kasten "M. Rauf" şeklinde attığı için Hayâl-i Cedîd gazetesini yayımlayan kişinin Eylül eseri sahibi Mehmet Raûf olduğunu düşünüyoruz.¹⁸ *Hayâl-i Cedîd* gazetesinin Eylül sahibi Mehmet Raûf tarafından çıkarıldığına dair en önemli kaynak, Münir Süleyman Çapanoğlu'nun *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri* adlı eseridir. Eserde, *Hayâl-i Cedîd* isimli müstakil bir başlık yer almakta ve bu hususta şu ifadeler yer verilmiştir: "...*Hayâl-i Cedîd*'in sahibi, Edebiyât-ı Cedîde'nin ünlü siması ve meşhur Eylül romanının yazarı Mehmet Rauf Bey'dir."¹⁹ Mehmet Raûf'un Jüpon²⁰ takma adıyla yazılar yayımladığı bu gazetenin adı *Arz-u Hâl* olup 5 sayı çıkmış ve 6. sayıdan itibaren *Hayâl-i Cedîd* ismini almıştır. Bu durum, *Hayâl-i Cedîd* gazetesinin 1. Sayısındaki "Bir İki Söz"²¹ başlıklı yazıda izah edilmektedir:

5 numarasını neşrettiğimiz Arz-u Hâl hakkında me'mulemizin fevkinde rağbet görmekle beraber ismin müsemmaya adem-i münâsebeti hakkında da hayırhâhâne birkaç ihtar aldık. Vakıta, bir mizah gazetesiyle Arz-u Hâl arasında pek de münasebet bulunamazsa da ibtidâ-yı neşrindeki maksat birinci numarada irâe edilmiş ve sonra izhâr olunan arzu-yu umumiye binâen mündericâtta bir tahavvül vukua getirilerek

¹⁷ Bu mecmuanın Mehmet Raûf tarafından çıkarıldığına dair bilgi için bk. Mehmet Törenek, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Raûf*, Kitabevi Yayınları, s. 54.

¹⁸ Resimli Kitap Mecmuası'nda "Mündericat" başlığı altında kaydedildiği gibi Mehmet Rauf ve M. Rauf beraberce yazı yayımlamışlardır. (*Resimli Kitap Mecmuası*, Nr.13, s. 1) Orada görüleceği üzere imzalarını karıştırılmamak için Eylül yazarımız "Mehmet Rauf" olarak, Resimli Kitap sermuharriri de "M. Rauf" olarak atmaktadırlar. Resimli Kitap ile aynı yıllarda neşredilmekte olan Hayâl-i Cedîd gazetesinin kapaklarında ise sahib-i imtiyazı Mehmet Rauf olarak açıkça belirtilmiş ve yazılmıştır. Yine Resimli Kitap mecmuasının 1. Sayısında M. Rauf ve Mehmet Rauf isimlerinin yazılarını hem de arka arkaya neşredildiğini görmekteyiz. (*Resimli Kitap Mecmuası*, Nr.1, s. 47-51) orada da isimlerin yazımı farklıdır.

¹⁹ Münir Süleyman Çapanoğlu, *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri*, Garanti Matbaası, 1970, s. 100.

²⁰ Mehmet Raûf'un kullandığı müstear adlarla ilgili bk. M. Orhan Okay, *İslam Ansiklopedisi*, C 32, s. 131; Nurullah Çetin, *Takma İsimler Sözlüğü*, Edebiyat Ortağı Yayınları, 2006, s.79; *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, YKY, s.553; Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar Yayınları, s. 290.

²¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr. 1, 18 Mart 1910, s. 1.

bu defa da ismiyle müsemma arasında mutabakat husûlünü temin için Arz-u Hâl'in nâmı Hayâl'e tebdil edilmiştir. Arz-u Hâl abonelerine Hayâl takdim edilecek, 10 para bedel ile haftada iki defa çıkarılacağından abone bedelinde zam ve tenzil icrâ olunmayacaktır. Hizmet bizden, rağbet kâriin-i Osmâniye'den.

İlk sayısından 66. sayısına kadar haftada iki gün, 4 sayfa ve nüshası 10 paraya çıkan gazete, 67. sayısından 79. sayısına kadarsa haftada bir gün, 8 sayfa ve nüshası 20 para olarak çıkmıştır. Bu değişim ve sebepleri 66. Sayıdaki "Muhterem Kârilerimize"²² başlıklı yazıda izah edilmektedir:

Hayâl, bidâyet-i intişârından beri 10 paraya 4 sahife olarak haftada iki defa neşredilmiş idi. İdâremizce icrâ edilen tecârûbe binâen bu surette devâmı mümkün olamayacağı anlaşıldığından, muhterem kârilerimizden gördüğümüz teveccühten cüret alarak bundan sonra Hayâl'i 8 sahife olmak üzere haftada bir defa neşre ve 20 paraya çıkarmaya karar verdik.

Gazetenin formatındaki bu değişiklik muhteviyatına yansımamıştır. Daha önceki sayılardan tek farkı, daha fazla resim ve karikatüre yer verilmiş olmasıdır.²³

Gazetenin 1-62. sayıları Sancakçıyan Matbaası'nda, 63-66. sayıları Mürettibîn-i Osmâniye Matbaası'nda, 67. sayısı Manzûme-i Efkâr Matbaası'nda, 68. sayı Cihân Matbaası'nda, 69-79. sayıları ise Sabah Matbaası'nda basılmıştır.

Gazetenin haftanın farklı günlerinde çıktığı olmuştur. Bu farklılıklar şu şekildedir:

- 1-11. sayıları haftada iki defa salı ve cuma günü,
- 12-51. sayılar haftada iki defa çarşamba ve cumartesi günü,
- 52-55. sayılar haftada iki defa Çarşamba ve Cuma günü²⁴,
- 55-66. sayılar haftada iki defa Salı ve Cuma günü,
- 67-78. sayılar haftada bir defa Cuma günü,
- 79. sayı ise Perşembe günü yayımlanmıştır.

²² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.66, 3 Kânûn-u Sâni 1911, s. 1.

²³ "Hayâl, gelecek haftadan itibaren 20 para fiyatla 8 büyük sahife olarak intişâr edecek, 4 sahifesi gayet mühim karikatürler, mizâhî tablolarla müzeyyen bulunacaktır. mündericâtı ise en muktedir mizahnüvislerin âsâr-ı kalemiyesini teşkil eyleyecektir." *Hayâl-i Cedîd*, Nr.66, 3 Kânûn-u Sâni 1911, s. 1.

²⁴ 51. sayının kapağında "İhtar" başlığı altında gazetenin 52. sayıdan itibaren Salı ve Cuma günleri neşredileceği duyurulmasına rağmen bilemediğimiz bir sebepten dolayı bu vaatleri gerçekleştirilmemiştir.

Gazetenin 12. sayıdan sonra yayımlanma günü değişmiştir. Bu değişikliğin sebebi 2. Abdülhamit'in hâl edilmesi olayının günü gününe anılmak istenmesidir. Gazete, zikredilen tarihte 2. Abdülhamit'in hâl edilip yerine 5. Mehmet Reşâd'ın tahta çıkmasını kapağında tam sayfa bir resimle ve sevinçle yâd etmiştir.²⁵ Gazetenin 56. sayısından itibaren gittiği gün değişikliği ise Sıkıyönetim İdâresi'nce uygulanan bir aylık kapatma kararıyla ilgili olduğu açıktır. Sonuncu gün değişikliğinin sebebi ise -daha önce zikredildiği gibi- gazete ile alakalı sayfa ve fiyat değişikliğine gidilmesidir.

Gazetedeki bu değişiklikler gazete kapaklarına da yansımıştır. Gazetenin hemen isminin altında verilen ibareler, sayılara göre değişiklik göstermiştir. Bu değişiklikleri şöyle takip etmek mümkündür:

1-11. sayılarda “Şimdilik Cuma ve Salı günleri çıkar musavver mizah gazetesidir.”

12-17. sayılarda “Cumartesi ve Çarşamba günleri çıkar musavver mizah gazetesidir.”

18-66. sayılarda “Haftada iki defa çıkar musavver mizah gazetesidir.”

67-79. sayılarda ise bu klişe “Haftada bir defa çıkar musavver mizah gazetesidir.” şeklinde olarak gazetenin adının hemen altına değil de sağ tarafına kaydırılmıştır.

Gazetenin ismi bütün sayıların kapaklarında “İstif” yazı türüyle kapağın üst tarafında ortalanarak verilmiştir. 67-79. sayılarında gazetenin adının altında Abdülhak Hamit Tarhan'a ait iki mısraya yer verilmiştir.²⁶

Gazete kapaklarındaki sâhib-i imtiyaz ve başmuharrir isimleri ile gazete içerisindeki konu ve yazı başlıkları “Rik'a” yazı türüyle yazılmış, diğer bütün yazılar matbu yazı karakterleri ile çıkmıştır. Gazetedeki bütün sayı ve rakamlarsa Arap rakamlarıdır. Latin rakamlarına ve harflerine sadece kapakta yer verilmiştir.²⁷ Gazetenin mesul müdürlüklerini iki isim üstlenmiştir. 1-9. sayılarda mesul müdürü Mehmet Hâzım iken 10-79. sayılarda Ebussüreyyâ Sâmi'dir.

²⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr. 12, 27 Nisan 1910, s. 1.

²⁶ Az çok hayalden gelir insana tesliyet/Pür iğbirârdır yüzü gülmez hakikatın

²⁷ 2.sayıda gazete isim logosunun sol alt tarafında JOURNAL “HAYAL”, 3-79. sayılarında ise “Journal satirique illustré HAYAL” ifadesi yer almaktadır. Logonun sağ alt tarafında ise 2-34. sayılarında *Meydandjik Han No: 18-19*; 34-79. sayılarında *Avenue de Sublime-Porte No.38* ifadesi yer almaktadır.

Gazetenin başyazarlığını da 1-9. sayılarda E. S. Hüzzâzü'l-Arz, 10-79. sayılarda Ebussüreyyâ Sâmi üstlenmiştir. Gazetenin Sâhib-i İmtiyâzı ise ilk sayıdan son sayıya kadar Mehmet Raûf'tur.

Gazetenin dağıtım yerleri de okuyucu ile paylaşılmıştır.²⁸ Gazetenin ilk sayısının koleksiyoncu okurlar için yeniden basıldığı da yine gazetede "İhtar" başlığı altında duyurulur.²⁹ Gazete abonelerinden abonman ücretlerini ödemeleri de "Muhterem Abonelerimize"³⁰, "Rica"³¹, Trabzon Kâriлерimize"³², "Hayâl'in İkinci Senesi"³³, "İkinci Senemiz"³⁴, "Açık Muhabere"³⁵ başlıkları altında duyurulur. Gazetede bazı yanlışlıklar için de okuyucudan özür dilenir. Örneğin; 36 numaralı gazetede 2 ve 3. sayfaların yerlerinin karıştırılması³⁶; 12 numaralı gazetenin üç farklı renkte çıkması gerekirken baskıda yaşanan bir sorun dolayısıyla çıkamaması³⁷ nedeniyle özür dilenir.

Gazetenin muhtevasına bakacak olursak gazete muhteviyatında dikkat çeken en önemli özelliklerden biri belli başlı bölüm başlıklarının yer almasıdır. Bu bölüm başlıkları ve içeriklerini şöyle belirtebiliriz:

Sokak Laklakası, Laklaka-i Usbuiyye, Mudhike-i Usbuiyye, Vakvaka, Hususî Telgraflarımız

Bu bölüm başlıkları altında haftanın öne çıkan iç ve dış politika meseleleri ve aktüel konular mizahî bir şekilde işlenmiştir.

Hediyelerimiz

Bu başlık altında muhtelif aktüel konular ve şahıslar hakkında mizah ve eleştiri içerikli hediye takdimleri yapılmıştır.³⁸

²⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.5, 1 Nisan 1910, s. 4.

²⁹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.4, 29 Mart 1910 s. 1 ve Nr.7, 8 Nisan 1910, s. 1.

³⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.10, 19 Nisan 1910, s. 2; Nr.48, 31 Ağustos 1910, s. 3 ve Nr.50, 7 Eylül 1910, s. 4.

³¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.17, 14 Mayıs 1910, s. 1.

³² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.56, 1 Teşrin-i Sâni 1910, s. 4.

³³ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.76, 4 Mart 1327, s. 6.

³⁴ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.77, 11 Mart 1326, s. 2.

³⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.65, 27 Kânûn-u Evvel 1910, s. 3.

³⁶ "İtizar", *Hayâl-i Cedîd*, Nr.37, 23 Temmuz 1910, s. 3.

³⁷ "Muhterem Kâriлерimize", *Hayâl-i Cedîd*, Nr.13, 30 Nisan 1910, s. 1.

³⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.2, 22 Mart 1910, s. 3.

Suallerimiz

Bu başlık altında muhtelif konularda kurum, şahıslar veya olaylar üzerinden “Kimin aklına gelirdi?”³⁹, “Niye olmaz?”⁴⁰ “Acınır mı, Acınmaz mı?”⁴¹, “Şaşılır mı, Şaşılmaz mı?”⁴², “Sıkılır mısınız?”⁴³, “Cevaplı”⁴⁴, “Hiddetlenir misiniz?”⁴⁵ alt başlıkları altında mizahî sorular sorularak eleştiri yapılmıştır. 37 ve 40. sayılarda ise alt başlık kullanılmamıştır.

Yılan Lafı

Bu başlık altında Şirket-i Hayriye Kurumu ve yöneticileri hakkında mizahî eleştirilere yer verilmiştir.

Biraz da Ciddiyât

Bu başlık altında şiir, öykü ve edebî türde tenkitlere yer verilmiştir.⁴⁶

Elkâb-ı Cedîde, Lügât-ı Cedîde

Bu başlıklar altındaki yazılarda muhtelif kişi, kurum, eşya veya canlılara mizahî takma adlar verilerek ve açıklamalar yapılarak alay edilmektedir.⁴⁷

İstatistik

Bazı sayısal verilere dayanarak mizahî eleştirilere yer verilmiştir.⁴⁸

Küçük Muhâvereler

Karşılıklı kısa konuşmalar yolu ile muhtelif konularda mizahî yorumlara yer verilmiştir.⁴⁹

³⁹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.1, 18 Mart 1910, s. 2.

⁴⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.2, 22 Mart 1910, s. 3.

⁴¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.5, 1 Nisan 1910, s. 3.

⁴² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.6, 5 Nisan 1910, s. 3 ve *Hayâl-i Cedîd*, Nr.7, 8 Nisan 1910, s. 3.

⁴³ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.13, 30 Nisan 1910, s. 2.

⁴⁴ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.22, 1 Haziran 1910, s. 2 ve *Hayâl-i Cedîd*, Nr.23, 4 Haziran 1910, s. 3.

⁴⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.54, 23 Eylül 1910, s. 2.

⁴⁶ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.5, 1 Nisan 1910, s. 1.

⁴⁷ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.16, 11 Mayıs 1910, s. 2.

⁴⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.15, 7 Mayıs 1910, s. 3.

⁴⁹ (Büyük bir muharrirle Fecr-i Âtî namzetlerinden küçük bir şair arasında)

Küçük Şâir_ Efendim, şu şiirlerime lütfen atf-ı nazar buyurur musunuz?

Muharrir_ Oğlum, şimdi pek meşgulüm. Ne kadar zahmet ise şuradaki sobaya kendi elinizle atıveriniz! (“Küçük Muhavereler”, *Hayâl-i Cedîd* Nr.12, 9 Haziran 1910, s. 3).

Tâlib-i İzdivâç, Tâlîbe-i İzdivâç

Bu başlıklar altında gelin, damat ve kayınvalide olmak isteyen okur mektuplarına yer verilerek mizah yapılmıştır.⁵⁰

Son Haftanın Modası, Gelecek Haftanın Modası, Modaya Dair

Bu başlıklar altındaki yazılarda ise kadın ve erkek giyim kuşam ve hayat tarzı üzerine yönlendirmeler ve mizahi değerlendirmelere yer verilmiştir.⁵¹

Gazetelerden

Bu başlık altında o devirde yayımlanan gazete ve mecmualardan iktibaslara yer verilmiştir.⁵²

Gazetede yer alan bu bölüm başlıklarının hangi sayılarda bulunduğu dair bilgileri şöyle tespit etmek mümkündür:

Sokak Laklakası: 1-29. sayılarda

Laklaka-i Usbuiyye: 30-36., 38-64., 66-67., 69-71., 73-78. sayılarda

Mudhike-i Usbuiyye: 52, 56, 60, 62, 72 ve 79. sayılarda

Vakvaka: 37, 38, 40, 42-50., 53, 55-66., 68-70., 73-75. ve 78. sayılarda

Hususî Telgraflarımız: 1, 3-40., 42-54., 56-59., 62-64., 69-74., 76. sayılarda

Hediyelerimiz: 1-5., 10, 13, 18, 59. sayılarda

Suallerimiz: 1, 2, 5-7., 13, 22-23., 37, 40, 54. sayılarda

Yılan Lafı: 1, 4, 6. sayılarda

Biraz da Ciddiyât: 1, 2, 5, 9-10., 18, 26, 27 ve 65. sayılarda

Elkâb-ı Cedîde: 3-6., 8, 11, 16, 18, 25, 33, 66. sayılarda

Lügât-ı Cedîde: 8, 10-12., 16, 24, 28, 32, 48, 70-71. sayılarda

İstatistik: 12-16. ve 18. sayılarda

⁵⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.25, 13 Haziran 1910, s. 2.

⁵¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.39, 30 Temmuz 1910, s. 3.

⁵² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.23, 5 Haziran 1910, s. 4.

Küçük Muhâvereler: 6-22., 25, 27-28., 31-33., 40-41., 44, 47-57., 59, 61-69., 71-72., ve 78-79. sayılarda

Tâlib-i İzdivâç ve Tâlibe-i İzdivâç: 25-27., 29-31. ve 37. sayılarda

Son Haftanın Modası: 1-2., 7, 9-11., 15, 19, 21, 23, 36, 39, 41, 43, 65 ve 73. sayılarda

Gelecek Haftanın Modası: 3-5. sayılarda

Modaya Dair: 6. sayıda

Gazetelerden: 1-18., 20-25., 27-29., 31, 33-42., 44-47., 49, 51, 53-54., 57, 59 ve 62. sayılarda.

Gazetenin muhtevasını teşkil eden bu bölüm başlıkları altında ise temelde şu konularda yazı ve karikatürlere yer verilmiştir:

II. Abdülhamit ve Devri

Gazete, 2. Abdülhamit'in hâl edilmesinin akabinde çıkmaya başlamıştır. Bu sebeple gazetede hâl meselesi ve Sultan Abdülhamit devrindeki icraatlara dair hayli yazı ve karikatüre yer verilmiştir. Gazetenin ilk sayısının kapağında Sultan Abdülhamit'e dair bir karikatür, yine gazetenin 79. sayısında da Sultan Abdülhamit'e dair uzunca bir tenkit yazısı vardır.⁵³ Gazetenin ilgili yazı başlığının "Siyasî Mektuplar -1-" oluşu bir yazı dizisi şeklinde yayımlanması düşüncesinde olduğunu göstermektedir; ancak dergi 79. sayısından sonraki 10 sayısına ulaşamadığımızdan bu serinin devamı hakkında bir bilgiye sahip değiliz.⁵⁴

Gazete; 1, 12, 18, 23 ve 27. sayılarının kapak resimlerinde ve 2, 4, 12, 77 ve 79. sayılarının muhtelif sayfalarında verdiği karikatür ve resimlerde Abdülhamit ve devrindeki icraatlarıyla alay etmiştir. Gazetenin 17. sayısındaki Sokak Laklakası⁵⁵ başlıklı yazıyla Abdülhamit devri jurnalciliği ile 52. sayısında yer alan Jüpon imzalı Laklaka-i Usbuiyye⁵⁶ başlıklı yazı ile de Ebuzziya Tevfik Bey'in yayımladığı "Hatırat" üzerinden Abdülhamit devri eleştirilmiş ve kendisine "Sultân-ı mahlu" (tahttan indirilmiş sultan) denerek alay edilmiştir. Yine gazetenin 14. sayısında verilen "Bulanın Müjdesi Var" başlıklı kısa yazıda da 2.

⁵³ "Mudhike-i Usbuiyye", *Hayâl-i Cedîd*, Nr.79, 24 Mart 1327, s. 2,4.

⁵⁴ *Hayâl-i Cedîd* gazetesinin son 10 sayısına ulaşamadık. Bu hususta Atatürk Kitaplığı ve Hakkı Tarık Us Koleksiyonu, İSAM, Bayezit, Süleymaniye kataloglarını, İstanbul Şehir Üniversitesi e-arşiv'ini taradık. Ancak gazetenin sadece 1-79. sayılarlarına ulaşabildik.

⁵⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.17, 15 Mayıs 1910, s. 2.

⁵⁶ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.52, 16 Eylül 1910, s. 1-2.

Abdülhamit, Amerikan bankalarında şahsi paralarının olduğu meselesi gündeme getirilerek hicvedilmektedir.⁵⁷

Dış Politika

Gazete yayımlandığı 1910-1911 yılları arasında Osmanlı devleti dış politika bakımından çok sıcak meselelerle uğraşmaktadır. Bunların başında Girit ve Arnavutluk sorunu gelmektedir. Gazete ilk sayısından son sayısına kadar bu konulara özel bir hassasiyet göstermiştir. Bilhassa Girit meselesindeki hassasiyette, gazetenin sâhib-i imtiyâzı olan Mehmet Raûf'un vaktiyle Bahriye Mektebi mezunu olarak 8 ay staj, 6 ay resmi görev icabı olarak Girit'te vazife yapmış olmasının da payı vardır diye düşünüyoruz.⁵⁸

Gazete, Osmanlı Devleti'nin Yunanlılarla yaşadığı Girit sorununu 21, 30, 42, 43, 45, 48, 49, 52, 63. sayılarında kapağına taşımıştır. Yine gazete, Girit problemine dikkat çekmek için 3, 7, 10, 15, 17, 19, 22, 28, 34, 35, 36, 44, 45 ve 61. sayılarında Girit meselesine dair karikatüre yer vermiştir. 30, 34 ve 43. sayılarında Laklaka-i Usbuiyye başlığı altında, 56. sayısında ise Vakvaka başlığı altında Girit meselesine dair yazılara yer veren gazetenin bilhassa "Girit Bizimdir"⁵⁹ yazısı mühimdir. Girit meselesine dair şu şiirse gazetenin bakış açısını yansıtmaları açısından fikir vermektedir:

Girit İçin⁶⁰

-Adana'dan bir sedâ-

Neşredin nûr-u cihâdı sahâ-yı hürriyete

Âşık olsun kim melekler böyle bir kudsiyete

Havza-i bahr-i sefide set çekin merdân ile

Pür hamiyet toplanın hep arsa-yı ciddiyete

Câhidû... emr-i celilin derk edin Osmanlılar

Pür vakar, arş ileri, ta kulzüm-ü ulviyet

⁵⁷ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.14, 3 Mayıs 1910, s. 3.

⁵⁸ Mehmet Raûf, *Edebi Hâtıralar: Edebiyât-ı Cedîde'ye Doğru*, Şebâb; Nr.3, 6 Ağustos 1336/1920

⁵⁹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.30, 29 Haziran 1910, s. 1.

⁶⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.29, 25 Haziran 1910, s. 3, İmzasız

Müsterih olsun, otursun, korkmasın, ehl-i Girit

Biz müheyyayız bu yolda dine kurbiyet

Seyf-i kudretle kesilsin reîs-i âdâ-yı vatan

Kendini görsün de atsın medfen-i mahfiyet

Yine Sâika adlı şiirde de Girit meselesi söz konusu edilmiştir.⁶¹

Gazetede üzerinde durulan bir diğer dış politika sorunu ise o yıllarda nükseden Arnavutluk'taki karışıklıktır. Arnavutluk'un Osmanlı'dan kopuşu ile sonlanacak süreç, gazetenin yayım yılında başlamış olup gazete bu hususu da vatanperver duygularla ele alınmıştır. Bu konu 20 ve 79. sayılarda kapak resmi, 20, 30 ve 46. sayılarda da karikatür olarak okuyuculara sunulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Girit meselesi merkezli olarak Osmanlı Donanması'nı güçlendirme hamlesi ve bu hamle için halktan sivil maddi yardım talebi de gazetenin gündemini meşgul etmiştir. Gazete, Osmanlı Donanması ve donanmaya yardım kampanyası meselelerini 35, 38 ve 42. sayılarında Laklaka-i Usbuiyye başlıklı yazılarında ele almış, 44 ve 48. sayılarında karikatür, 39 ve 45. sayılarında da kapak resmi olarak sayfalarına taşımıştır. Donanmaya yardım meselesine dair yayımlanan şu şiirde, yardım kampanyasına kayıtsız kalan zenginler hicvedilmiş ve kampanyaya arka çıkan yoksul halk takdir edilmiştir:

Veriniz⁶²

-Donanma îânesine iştirak etmeyen zenginlere-

Onura, izzet-i nefse verdiğinizden veriniz

Çabucak bıktığımız bir hevese verdiğinizden veriniz

Apaçık sahillerimiz satvetli donanma ister

Korumak için vatanı kuvvetli donanma ister

İsrâfa açık tuttuğunuz keselerden veriniz

Bir gün için yapılan elbiselerden veriniz

⁶¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.30, 29 Haziran 1910, s. 3

⁶² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.40, 3 Ağustos 1910, s. 2, M. C.

Apaçık sahillerimiz satvetli donanma ister

Korumak için vatani kuvvetli donanma ister

Gülünüz, eğleniniz, canınızı sıkacaktan veriniz

Modanız var, haftada bir çıkacaktan veriniz

Apaçık sahillerimiz satvetli donanma ister

Korumak için vatani kuvvetli donanma ister

Bir hiç için hevâya verdiğinizden veriniz

Kurdele, danteleye verdiğinizden veriniz

Apaçık sahillerimiz satvetli donanma ister

Korumak için vatani kuvvetli donanma ister

Çokça rağbet edilen etiketten veriniz

Solmadan attığınız süslü buketten veriniz

Apaçık sahillerimiz satvetli donanma ister

Korumak için vatani kuvvetli donanma ister

Fukaranın verdiğini vermediniz hiçbiriniz

Çekilin sahn-ı hamiyetten ona yol veriniz

Apaçık sahillerimiz satvetli donanma ister

Korumak için vatani kuvvetli donanma ister

Yine Sâika⁶³ ve Bahriye Marşı⁶⁴ şiirlerinde de Donanma meselesi vatanperver duygularla işlenmiş ve okuyucularla paylaşılmıştır.

Gazetede ele alınan dış politika konularından biri de istikraz (dış borçlanma) meselesidir. Osmanlı Devleti'nin dış devletlerden borç istemesi konusu 55, 56, 58 ve 59. sayılarında kapaktan, 53. sayıda da iç sayfada resim olarak işlenmiş ve eleştirilmiştir.

⁶³ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.20, 25 Mayıs 1910, s. 3, Hüzûz

⁶⁴ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.25, 11 Haziran 1910, s. 2, İmzasız

Gazete, dış politika olarak yönetimi devralan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin benimsediği Osmanlılık politikasını benimsemiş ve bu doğrultuda yayımlar yapmıştır. 1910'da Arnavutluk isyanının çıkması üzerine, birçok milletten müteşekkil Osmanlı toprakları parçalanmak sorunu ile karşılaşmış ve dolayısıyla gazete de Türkçülük fikrinden ziyade Osmanlı vatandaşı olmak fikrini işleyerek parçalanma sorununu giderme yolunu izlemiştir. Bu amaçla Gayr-i Müslim Bir Neferin Ağzından⁶⁵ ve Kardeş Türküsü⁶⁶ adlı şiirlere yer verilmiştir.

Hükûmet, Bürokrasi ve Belediyecilik

Gazete, doğası gereği yayımlandığı devrin siyasileri, bürokratları ve başkent İstanbul'un belediye yöneticileri ve icraatlarıyla yakından ilgilenmiş ve onlarla alay ederek eleştirmiştir. Millet Meclisi (Meclis-i Millî), bakanlar ve bakanlar kurulu (nâzırlar ve heyet-i vükelâ), bürokratlar (ayânlar), milletvekilleri (mebusân), belediye başkanlığı ve başkanı (şehremaneti ve şehremini) hep alay ve eleştiri konusu yapılmıştır.

Hükûmet, bürokrasi ve belediyecilik konuları ile alakalı yazıları; sayı, başlık ve konu şeklinde şöyle tespit etmek mümkündür:

Tablo 1: Hükûmet, Bürokrasi ve Belediyecilik

SAYI	BAŞLIK	KONU
1	Husûsî Telgraflar	Belediyecilik
1	Yılan Lafı	Şirket-i Hayriye
2	Husûsî Telgraflar	Hükûmet
3	Husûsî Telgraflar	Telgraf İdâresi
4	Yılan Lafı	Şirket-i Hayriye
6	Yılan Lafı	Şirket-i Hayriye
6	Açık Mektup	Şirket-i Hayriye
9	Husûsî Telgraflar	Ulaşım
13	Sokak Laklakası	Bütçe
15	Sokak Laklakası	Diplomatlar
18	Biraz da Ciddiyât	Şirket-i Hayriye
19	Sokak Laklakası	Şirket-i Hayriye
21	Sokak Laklakası	Şirket-i Hayriye
22	Sokak Laklakası	Şirket-i Hayriye
23	Sokak Laklakası	Şirket-i Hayriye
25	Sokak Laklakası	Şirket-i Hayriye
28	Sokak Laklakası	Şehremini
32	Laklaka-i Usbuiyye	Belediyecilik
33	Laklaka-i Usbuiyye	Belediyecilik
34	Erbâb-ı Tenezzüh, Şirket-i Hayriye	Şirket-i Hayriye
35	50. Sene Sonra İstanbul	Belediyecilik
36	50. Sene Sonra İstanbul	Belediyecilik
37	50. Sene Sonra İstanbul	Belediyecilik

⁶⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.2, 22 Mart 1910, s. 3, Elif Elif

⁶⁶ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.39, 30 Temmuz 1910, s. 3, Musâhibzâde Celâl

39	Laklaka-i Usbuiyye	Belediyeçilik
40	Laklaka-i Usbuiyye	Belediyeçilik
42	Vakvaka	Belediyeçilik
44	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
45	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
45	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
48	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
48	Laklaka-i Usbuiyye	Belediyeçilik
51	Mudhike-i Usbuiyye	Belediyeçilik
55	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
59	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
60	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
61	Vükelâ İmtihânı	Bürokrasi
72	Mudhike-i Usbuiyye	Bürokrasi
75	Laklaka-i Usbuiyye	Meclis-i Mebusân
77	Kıl-u Kâl	Bürokrasi
78	Kıl-u Kâl	Bürokrasi

Gazetede hükümet, bürokrasi ve belediyeçilikle alakalı birçok resim ve karikatür de yayımlanmıştır. Bunlardan kimi kapak resmi olarak kimi ise iç sayfalarda sunulmuştur okuyucuya. Resim ve karikatürlerin yayım sayısı, konusu ve yayımlandığı yer ile ilgili ayrıntıları da şöyle belirtmek mümkündür:

Tablo 2: Resim ve Karikatürler

SAYI	KONU	YER
5	Refet Paşa	Kapak
6	Ulaşım Sorunu	İç Sayfa
7	Hükümet	Kapak
11	Vergiler	Kapak
11	Ulaşım	İç Sayfa
14	Vekiller	Kapak
15	Maliye Nâzırı	Kapak
16	Hakkı Paşa	Kapak
19	Şirket-i Hayriye	Kapak
25	İdare-i Mahsusa	Kapak
31	Nâfia Nazırı	İç Sayfa
37	Meşrûtiyet ve Jön Türkler	Kapak
38	Meşrûtiyet ve Jön Türkler	İç Sayfa
47	Jön Türkler	Kapak
52	Şirket-i Hayriye	İç Sayfa
53	Ulaşım	Kapak
56	Mâliye Nâzırlığı	İç Sayfa
60	Posta İdarehânesi	İç Sayfa
62	Vergiler	Kapak
63	Meclis-i Mebusân	İç Sayfa
64	Konya Mebusu Vehbi Efendi	İç Sayfa
66	Vekiller	Kapak
67	Meşrutiyet, Hürriyet	İç Sayfa
69	Meclis-i Mebusân	İç Sayfa
74	Talat Bey ve Lütfi Fikrî Bey	İç Sayfa
75	İttihad ve Terakki	Kapak
76	Hâriciye Nâzırı	Kapak
76	Belediyeçilik	İç Sayfa

76	Taksim Kışlası	İç sayfa
77	Nâfia Nâzırlığı	İç Sayfa
78	Meclis-i Mebusân	Kapak
78	Harbiye Nâzırlığı	İç Sayfa
79	Nâfia Nâzırlığı	İç Sayfa
79	Lütfî Fikrî Bey ve Halil Bey	İç Sayfa

Basın - Yayın

Gazete, basın-yayın organları olan gazete ve mecmualara da sayfalarında yer vermektedir. Gazetede bu konuyla alakalı “Gazetelerden” unvanıyla müstakil bir bölümün de olması önemlidir. Gazete bu meyanda *Sabah Gazetesi*’nin Tanîn Gazetesi’nden, *Tanîn*’in ise *Tercüman Gazetesi*’nden haber aşırması olayını hem yazı⁶⁷ hem de karikatür⁶⁸ olarak sayfalarına taşır. Hükümet ve matbuât arasındaki ilişkiyi kapak resmi olarak verir.⁶⁹ Öğrencilerce hazır yazılmış makaleleri yayımlayan gazetelerle alay edilir.⁷⁰ “*Cem Biraderimize*”⁷¹ ithafıyla verilen karikatürle *Cem* gazetesini ve “*Tanîn Refikimize*”⁷² ithafıyla verilen karikatürle de *Tanin* gazetesini kapağına taşır. Yine gazete, *Tanin* ve *Neyyir-i Hakikat* gazetelerine dair iki karikatürü de iç sayfa resmi olarak “*Neyyir-i Hakikat Refikimize*”⁷³ ve “*Tanîn Refik-i muhteremimize Tuhfe-i nâcizâne*”⁷⁴ ithaflarıyla yayımlar. “*Elkâb-ı Cedîde*”⁷⁵ ve “*Lügât-ı Cedîde*”⁷⁶, *Küçük Lügatlar*⁷⁷ Hediyelerimiz⁷⁸ başlıkları altında mevcut gazetelere lakaplar takarak ve ironik yakıştırmalar yaparak sayfalarında yer verir.

Sosyal Hayat

Gazete başkent olan İstanbul’da yayımlandığı için sosyal meselelere de İstanbul merkezde olmak üzere sayfalarında yer vermiştir. Halkın sıkıntıları ironik bir dille resim, karikatür ya da yazı yolu ile okuyucularla paylaşılmıştır.

Gazete; *Vedâname-i Şita*⁷⁹ ve *Şuûn-u Şita*⁸⁰ adlı şiirlerle 72. sayıdaki bir resim⁸¹ ile halkın kış mevsimi dolayısıyla yaşadığı perişanlığa, 4. sayıdaki Erken Doğan Erken Ölür⁸²

⁶⁷ “Vakvaka”, *Hayâl-i Cedîd*, Nr.53, 21 Eylül 1910, s. 2, İmzasız

⁶⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.54, 23 Eylül 1910, s. 4.

⁶⁹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.60, 18 Teşrin-i Sâni 1910, s. 1.

⁷⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.74, 18 Şubat 1326, s. 4.

⁷¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.74, 18 Şubat 1326, s. 1.

⁷² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.44, 17 Ağustos 1910, s. 1.

⁷³ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.71, 28 Kânûn-u Sâni 1326, s. 3.

⁷⁴ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.41, 6 Ağustos 1910, s. 4.

⁷⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.18, 17 Mayıs 1910, s. 2.

⁷⁶ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.71, 28 Kânûn-u Sâni 1326, s.4 ve *Hayâl-i Cedîd*, Nr.10, 21 Nisan 1910, s. 2.

⁷⁷ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.71, 28 Kânûn-u Sâni 1326, s. 4.

⁷⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.2, 22 Mart 1910, s. 3.

⁷⁹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.75, 25 Şubat 1326, s. 6, Şinâver

başlıklı yazı ile Terkos suyunun neden olduğu çevre kirliliğine, Azrâil'in İstifâsı⁸³ adlı şiirle halkın yaşadığı hastane ve doktor yetersizliğine dikkat çekmiştir.

Gazetede “İstatistik” başlığı altındaki yazılarda da İstanbul’da yaşayan halktan topal⁸⁴, kör⁸⁵, sağır⁸⁶, çolak⁸⁷ kalanlar ile delirenler⁸⁸ ile ilgili sayısal verilere yer verilerek hem halkın sıkıntıları işlenmiş hem de idareciler eleştirilmiştir.

Gazete, halkın yaşadığı kolera sıkıntısını da sayfalarına taşımış ve bu problemin önünü alamayan yöneticilerle alay etmiştir. 28. sayının kapak resmi koleradır. 54. sayıda da yine iç sayfa resmi (s.4) koleraya dairdir. Yine gazetenin 58. sayısındaki “Laklaka-i Usbuiyye”, 69. sayısındaki “Lugât-ı Cedîde”, 63. sayısındaki “İstidâ-yı Dehşetnümûn” başlıklı yazılarda da kolera problemine yer verilmiştir. Kolera meselesine dair gazetede ki şu mizahi muhâvere buna güzel bir örnektir:

“Kolera Münasebetiyle

_Koleradan korkar mısın?

_Hayır!

_Aman birader! Ne söylüyorsun?

_Hayır diyorum, hiç Şehremaneti varken koleradan korkulur mu?

_Anlamadım.

_Bunda anlamayacak bir şey yok. Şehremaneti bu gidişiyile ne kendini ne bizi ne de kolerayı bırakmayacak. O vakit bittabi korkuya mahal kalmayacak!”⁸⁹

Gazete İstanbul’da devamlı zuhur eden yangın problemine de Laklaka-i Usbuiyye bölümü altında Hafta-i Ateşnisâr⁹⁰ başlıklı yazı ile dikkatleri çekerek bu mesele üzerinden idarecilerle alay edilmiştir. Gene bu yazının bulunduğu sayısının (71.sayı) kapağı da yangın meselesine dair bir resim ile çıkmıştır.

⁸⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.73, 11 Şubat 1326, s. 6.

⁸¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.72, 4 Şubat 1326, s. 3.

⁸² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.4, 29 Mart 1910, s. 3.

⁸³ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.77, s. 7, Molla Nasreddîn.

⁸⁴ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.12, 27 Nisan 1910, s. 2.

⁸⁵ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.13, 30 Nisan 1910, s. 2.

⁸⁶ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.14, 4 Mayıs 1910, s. 3.

⁸⁷ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.15, 7 Mayıs 1910, s. 3.

⁸⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.16, 11 Mayıs 1910, s. 2-3.

⁸⁹ “Küçük Muhâvereler”, *Hayâl-i Cedîd*, Nr.63, 13 Kânûn-u Evvel 1910, s. 4.

⁹⁰ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.71, 28 Kânûn-u Sâni 1326, s. 2.

Gazetede ele alınan bir diğere sosyal mesele de grev ve boykot meselesidir. “Terziler Grev Yapmış”⁹¹, “Grev, Grev, Grev”⁹² yazıları ve 28. Sayının kapak resmi ile bu konuya dikkat çekilmek istenmiştir.

Gazetede yer alan şu şiir yine boykot konusuna ayrılmıştır. Yunan mallarını limanlarda taşımayan hamallar şiir yolu ile tebrik edilir:

Sâikâ⁹³

Boykotaj yaptı hamiyetli hamallar Yunan’a
Zengin kalbine uğrar mı acep bu his ona ne?
Bir vatan cüzüne eydi-i şekâvet uzadı
Kırarız ellerini budur son sözümüz Yunan’a

Moda ve Kadın-Erkek İlişkileri

Gazete; moda, yaşam tarzı, kadın-erkek ilişkileri konularıyla bir hayli ilgilidir. Bu yakın ilgisini, “Gelecek Haftanın Modası” ve “Son Haftanın Modası” isimli müstakil bölümler altında yayımlanan yazılardan ve gazetede yer verilen birçok resim ve karikatürden anlayabiliyoruz. Bunun bir sebebi de Halit Ziya’nın, Abdülhak Şinâsi Hisar’ın ve yakın arkadaşı Hüseyin Câhit’in belirttiği gibi gazetenin sâhib-i imtiyâzı olan Mehmet Raûf’un duygusal kişiliği ve kadın ve aşkla dolu iç dünyasıyla yakından ilgilidir.⁹⁴ Zaten *Mahasin* isimli 12 sayı neşredilen kadın dergisini de *Hayâl-i Cedîd* gazetesinden hemen önce 1908-1909 yılları arasında Mehmet Raûf çıkarmıştır. Mehmet Raûf 1923-1924 yıllarında da yine kadın dergiciliği yapmış ve 55 sayı neşredilen *Süs* adlı bir dergi çıkarmıştır.⁹⁵

Gazetede moda ile ilişkin yazılar hakkındaki sayı, başlık ve içerik bilgileri şu şekildedir:

Tablo 3: Moda

SAYI	BAŞLIK	İÇERİK
1	Son Haftanın Modası	Çarşaf, peçe, kollar, ökçe, şemsiye, çanta

⁹¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.19, 21 Mayıs 1910, s. 3.

⁹² *Hayâl-i Cedîd*, Nr.20, 25 Mayıs 1910, s. 1-2.

⁹³ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.28, 22 Haziran 1910, s. 3, Hüzzâz

⁹⁴ Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, s. 342, 525, 593; Abdülhak Şinâsi Hisar, *Geçmiş Zaman Edipleri*, Türk Yurdu Yayınları, s. 371; Hüseyin Câhit Yalçın, *Edebî Hatıralar*, İstanbul, 1935, s. 151.

⁹⁵ bk. Âdem Taşlı, *Mahasin ve Süs Dergilerinin İncelenmesi ve Seçme Metinler*, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

2	Son Haftanın Modası	Baş, yaka, eldiven, çarşaf
3	Gelecek Haftanın Modası	Yeldirme, başörtüsü, şemsiye, eldiven
4	Gelecek Haftanın Modası	Tarz-1 tezyin, baş, yüz, korse
5	Gelecek Haftanın Modası	Tarz-1 telebbüs, botlar, çarşaf
6	Modaya Dair	Erkek giyim kuşamı
7	Son Haftanın Modası	Tuvalet giyen bayanlar
9	Son Haftanın Modası	Çarşaf, peçe, şemsiye, eldiven, botlar
15	Son Haftanın Modası	Kadın giyim kuşamı
19	Son Haftanın Modası	Bir okuyucu mektubu
36	Son Haftanın Modası	İngiliz modası (Avrupa modası)
39	Son Haftanın Modası	Baş, başörtüsü, eldiven, iskarpin, çorap
41	Son Haftanın Modası	Erkek giyim kuşamı
73	Son Haftanın Modası	Bir okuyucu mektubu

Gazetenin 67, 68, 75, 77 ve 78. sayılarında moda konusuna dair karikatürlere yer verilmiştir.

Gazetenin üzerinde durduğu bir diğer mesele de kadın-erkek ilişkileridir. Gazetenin “Küçük Muhâvereler” adlı bölümünde bu meseleye dair birçok muhâvere mevcut olup muhâverelerin sayı ve başlık bilgileri şu şekildedir:

Tablo 4: Kadın Erkek İlişkileri

SAYI	BAŞLIK
7	Karı-Koca Arasında
8	Hasta Zevce ile Zevce Arasında
9	Kayınvalide-Damat Arasında
11	Delikanlı ile Sevgilisi Arasında
12	Zevce ile Zevce Arasında
44	Madam ile Kocası Arasında
49	Mösyö ile Madam Arasında
53	Karı-Koca Arasında
54	Zevce ile Zevce Arasında
61	İhtiyar Âşık ile Genç Mâşukası Arasında
65	Matmazel ile Delikanlı Arasında
67	Zevce ile Zevce Arasında
68	Zevce ile Zevce Arasında
72	Karı-Koca Arasında
79	Kız ile Delikanlı Arasında

Gazetede kadın-erkek ilişkilerine dair yazılar bunlarla sınırlı değildir. Gazetede “Tâlib-i İzdivâç” ve “Tâlibe-i İzdivâç” isimli bölüm başlıkları altında “Oğlum Evlenecek”⁹⁶, “Kayınvalidem Olacak Hanıma”⁹⁷, “Beyefendi ve Ben Evleneceğim”⁹⁸ “Bey Oğlum”⁹⁹ ithafli yazılara yer verilmiştir. Devrinin evlilik, yaşam tarzı anlayışlarını ve derginin bu hususlara olan yaklaşım ve bakış açısını vermesi açısından bu yazılar oldukça önemlidir.

⁹⁶ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.25, s. 2-3.

⁹⁷ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.26, s. 2-3.

⁹⁸ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.29, s. 2-3.

⁹⁹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.31, s. 2-3.

Gazetede kadın-erkek ilişkilerine dair birçok resim ve karikatüre de yer verilmiş olup bunlar 29, 53, 70, 75, 76, 77, 79. sayılarda mevcuttur. Örnek resimler, Seçme Metinler Bölümü'nün sonundaki ekte verilmiştir.

Edebiyat ve Sanat

Gazetede kendi tarifi içerisinde bir resimli mizah gazetesi olmasına rağmen, adeta bir edebiyat dergisi kadar edebî ürün ihtiva etmektedir. Bu hususta gazetenin sâhib-i imtiyâzı olan Mehmet Raûf'un rolü inkâr edilemez.

Gazetede 113 şiir, 58 tanıtım, 32 eleştiri, 9 gezi, 7 hikâye, 2 mülakat, 2 tiyatro, 1 müzik ve 1 de fabl türünde olmak üzere 225 edebî yazı mevcuttur. Bu edebî türlerden en dikkate değer olanı "Eleştiri"dir.

Fecr-i Âtî edebî topluluğu ve âzâları hakkında edebiyat basınına akseden hararetli tartışmaların¹⁰⁰ yaşandığı 1910-1912 yılları arasında Hayâl-i Cedîd gazetesindeki eleştiri yazılarının tamamına yakını, devrin bütün edebiyat mahfillerinde popüler eleştiri konusu olan Fecr-i Âtî topluluğu ve yayımladıkları eserlere dairdir. O kadar ki gazetede hemen her sayı da Fecr-i Âtî ve encümen üyeleri ile alay edilmiştir.

Gazetenin Fecr-i Âtî ile alakalı yazılarının sayısı, başlık ve yazar bilgilerine dair dökümü ise şöyledir:

Tablo 5. Fecr-i Âtî

SAYI	BAŞLIK	YAZAR
3	Hediyelerimiz	İmzasız
5	Gazetelerden	İmzasız
7	Onun Gözleri	İmzasız
8	Demet	İmzasız
8	Varaka	İmzasız
9	Yine Mensur Şiirler	İmzasız
9	Lügât-ı Cedîde	İmzasız
9	Lügât-ı Cedîde	İmzasız
10	Bir Mektup Parçası	İmzasız
12	Küçük Muhavereler	İmzasız
16	Sokak Laklakası	İmzasız
16	Tenzih	S. Şinâver
21	Küçük Muhâvereler	İmzasız
21	Mavi Hülyalar	Resim
22	Mavi Hülyalara Karşı	Şinaver
22	Sâika	Hüzzâz
23	Tavsiye-i Dostâne	Şinâver
23	Açık Mektup	Esîd Said
24	Bir Suâl-i Acîb	Ş. Mâil

¹⁰⁰ Bu tartışmalar hakkındaki detaylı bilgi için bk. Cafer Şen, *Fecr-i Âtî Edebiyatı*, Gazi Kitabevi, s. 1575, 2006.

24	Lügât-ı Cedîde	İmzasız
26	Şuûn-u Edebiye	İmzasız
27	Edebiyât-ı Cedîde Nümûnelerinden	İmzasız
28	Son Mektup	İmzasız
33	Nezâhet-i Edebiye	K. Z. M.
33	Resim Saatleri	Resim
34	Şeyh Ebu'l-hüd'a'nın Kalemiyesinden	Metrukât-ı K. Z. M.
35	Bir Şâir-i Nâgehzuhr'a	Şinâver
38	Yoğurtçu Çayırında Kaymaca	Korse
40	Terbiye-i Bedeniye	Korse
40	Hayâl Gazetesi Müdüriyetine	İmzasız
41	Fecr-i Âtî Şiirlerinden	İğne
42	Vükelâ İmtihanı	Korse
42	Bal Rengi Rüyalar	Dekolte
43	Teşbih Protestosu	Korse
44	Vükelâ İmtihanı	Korse
45	Vükelâ İmtihanı	Korse
46	Merhum Kamer	Korse
46	Vükelâ İmtihanı	Korse
47	Fecr-i Âtî münşeatından Serbest Nazım	Korse
47	Eskiler-Yeniler	Şinâver
49	Laklaka-i Usbuiyye	Jüpon
49	Vakvaka	Elif Be
51	Dâğ-ı Derûn	Şinâver
52	Laklaka-i Usbuiyye	Jüpon
53	Laklaka-i Usbuiyye	Jüpon
57	Bir İrtikâ-yı Şâirâne	İmzasız
57	Nize-i Şark Nâzımı'na	Ş.
57	Bir İntihâb-ı Musîb	Şinâver
60	Fecr-i Âtî	S. Şinâver
61	Mevsim-i Sükût	İmzasız
62	Zavallı İmlâmız	Saçma
63	Resimli Kitab Tarlasında -Lahana-	Feru Feru
64	Resimli Kitab Tarlasında -Patates-	Feru Feru
66	Bir Mersiyeden Müfrez Parçalar	S. Şinâver
71	Ağlasam	Sâmizâde Süreyya

Gazetenin 21 ve 33. sayılarında ise Fecr-i Âtîcilerin çok sık başvurduğu mavi renk imajına gönderme yaparak “*Mavi Hülyalar*” adıyla ve Cevat Rıza'nın yayımladığı *Resim Saatleri* adlı hikâyeye telmihen “Resim Saatleri” adlı karikatüre yer verilmiştir.

Hayâl-i Cedîd Gazetesi'nin Yazar Kadrosu

Gazetenin başyazarı 1-9. Sayılarda E. S. Hüzzâzü'l-Arz, 10-79. sayılarda ise Ebusüreyyâ Sâmî'dir. Gazetede, 79 sayı boyunca sadece iki kez müstear olmayan bir yazar adıyla yazı yayımlanmıştır. Bunlardan ilki Kardeş Türküsü¹⁰¹ adlı Musâhibzâde Celâl'e ait bir şiirdir. Diğerleri ise Şâir Eşref'e ait birkaç dörtlüktür. Diğer bütün yazılar ya imzasızdır ya da müstear adla yayımlanmıştır. Gazetede müstear adları şöyle sıralayabiliriz: A. L., A. S.

¹⁰¹ *Hayâl-i Cedîd*, Nr.39, 30 Temmuz 1910, s. 3.

(Ebussüreyyâ Sâmi), A. Süreyya (Ebussüreyyâ Sâmi), Avnî, Benim Değil, Dekolte, Elif Be, Elif-Elif, Esid Said, Eşref (Şâir Eşref), Feru Feru, H. V., Hatun, Hüzzâz, (Ebussüreyyâ Sâmi), İğne, İmzasız, Jüpon (Mehmet Raûf), K. Z. M., Korse, Kurbağa, M. C., Molla Nasreddin, Musâhibzade Celal Bey, S. Şinâver Enis (Kesriyeli M. Sıdkı), Saçma, Sâmizâde Süreyyâ (Ebussüreyya Sâmi), Seyyar Muhabir Sükûti, Ş. (Kesriyeli M. Sıdkı), Şinâver (Kesriyeli M. Sıdkı), Tokmak, Z. B.

Müstear isimlerden bulabildiklerimizi yanında belirttik.¹⁰² Gazetede yayımlanan resim ve karikatürlerse Münir Osman'a aittir.¹⁰³

Sonuç

1910-1911 yılları arası 89 sayı neşredilmiş olan *Hayâl-i Cedîd* gazetesi, devrinin siyasi, içtimai ve edebî durumuna âyinedârlık yapmış bir mizah gazetesidir. 2. Abdülhamit'in hâl edilmesinin akabinde yayın hayatına başlayan gazetede mizah, etkili bir ifade vasıtası olarak kullanılmıştır.

Gerek başyazarı olan Ebussüreyyâ Sâmi'nin gerekse sâhib-i imtiyâzı olan Mehmet Raûf'un Bâb-ı Âlî'nin tecrübeli ve yetkin yazarlarından oluşu gazeteye gözle görülür bir kalite kazandırmıştır. Gazetede yayımlanan ve çoğu imzasız ya da müstear yazarlara ait basit iç ya da dış politikaya dair yazılardan güncel haber yazılarına, edebî tenkit yazılarından moda ve hayat tarzına dair fıkralara kadar hemen her yazıda edebî bir üslup göze çarpmaktadır.

Hayâl-i Cedîd gazetesinin aynı devirde yayımlanan onlarca mizah gazete ve mecmuasına nispetle esas mümeyyiz vasfı ise gazetede edebî türdeki yazıların çokluğudur. Şiir, kısa hikâye, tefrika piyes, anı, gezi, makale, fıkra, günlük vs. türünde hemen her mizah dergisinde muhtelif sayıda ve yoğunlukta yazılar yayımlanmıştır. Ancak edebî tenkit türünde, *Hayâl-i Cedîd* gazetesi, sair mizah dergileriyle kıyaslanmayacak kadar fazla yazı ihtiva etmektedir. Bu edebî tenkit yazılarının sa kahir ekseriyetini Fecr-i Âtîcilerin manzum ve mensur eserlerinin muhteva ve üslubuna dair ironiler oluşturmaktadır. Bir edebiyat dergisi gibi yayın yapan gazetede bilhassa, müstakil bir mesele hâlinde Fecr-i Âtî encümeni ve faaliyetlerine yer ayrılmıştır. Bu husus çok dikkat çekicidir.

¹⁰² Bu müstearlardan Şinâver'in Kesriyeli M. Sıdkı olduğu gazetede, "Şinâver imzası altında neşredegeldiğimiz güzel şiirler nâzım-ı muktediri Kesriyeli Sıdkı Bey..." ifadesi ile belirtilmiştir. *Hayâl-i Cedîd*, Nr.25, 11 Haziran 1910, s. 2.

¹⁰³ Münir Süleyman Çapanoğlu, *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri*, Garanti Matbaası, 1970, s. 100.

Gazete ayrıca, Jüpon müstearı ile Mehmet Raûf'a ait başka yerde yayımlanmamış *Bohça* ve *İki Ebe Bir Gebe* adlı iki vodvil / komedi türünde piyesin neşri de oldukça önemli bir detaydır. Mehmet Raûf'un çocukluğundan itibaren tiyatroya çok önem verdiği bilinmektedir. Bu durumu gazetede yayımlanan tiyatro eleştirileri (Tiyatrolarımız, Nr.58, s.2 ve Mudhike-yi Usbuiyye, Nr.56, s.2-3) ve tiyatro tanıtımı ve ilanları (25, 28, 35, 56, 58, 59 ve 79. sayılardaki ilanlar) bir kez daha onaylamaktadır.

Gazete, sanat ve edebiyatın yanı sıra iç ve dış politika, sosyal hayat, moda ve yaşam tarzı gibi muhtelif birçok konuyla alakalı yazıya sayfalarında yer vermiştir. Gazete, dış politikaya ilişkin meselelerde millî bir duruş sergilemiş ve Osmanlıcılık fikrini bariz bir biçimde gütmüştür. Batılı devletlerle nükseden diplomatik krizlere dair yazı ve karikatürlerde -bilhassa Girit ve Balkanlar meselesinde- bu durum açıkça gözlemlenebilmektedir.

Dış politikaya dair millî hassasiyetleri gözeten gazete iç politika noktasında oldukça ironik bir dille, gerek kurumları gerek şahısları ve gerekse ortaya konan icraatları yermekten çekinmemiştir. Nazırlar, mebuslar, ayânlar, diplomatlar, şehremini, belediye memurları açıktan açığa isim verilerek eleştirilmiş ve icraatlarıyla alay edilmiştir. Bu eleştirilerde hususi hayata dair mahremiyetler söz konusu edilmemiş ve hakaretâmiz ifadeler yer verilmemiştir.

Gazetede modaya ve hayat tarzına dair yazılar ve karikatürler de büyük bir yekûn tutmaktadır. Bu yazıların merkezinde ise Batılı hayat tarzına ve “modern kültür”e adapte olamayanlarla alay ve özgür hayat tarzını benimseme ve benimsetmeye yönelik bir çabanın olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Mehmet Raûf'un makalemizin konusunu teşkil eden *Hayâl-i Cedîd* gazetesinin neşrinden 1 yıl önce, 1909 yılında *Mahasın* isimli kadınlara yönelik bir magazin dergisi çıkarmıştır. Diyebiliriz ki Mehmet Raûf bu türde yapmak istediği neşriyatı *Hayâl-i Cedîd* gazetesinin içinde Gelecek Haftanın Modası, Son Haftanın Modası ve Modaya Dair başlıkları altındaki yazılarla devam ettirmiştir.

Özetle denebilir ki *Hayâl-i Cedîd* gazetesi dış politika meselelerinde Osmanlıcı ve millî; iç politikaya yönelik meselelerde meşrutiyetperver ve özgürlük yanlısı, sosyal ve aktüel meselelerde halkın yanında ve eleştirel; edebiyat, kültür ve sanata dair Doğu ve Batı edebiyatına vâkıf ve seçici; hayat tarzı ve düşünce biçimi olarak ‘modern’ ve Batı kültürüne açık bir tavır sergilemiştir.

Bu hususiyetleriyle *Hayâl-i Cedîd* gazetesi, II. Meşrûtiyet sonrası devre dair edebî, tarihî ve sosyolojik birçok araştırmaya ışık tutacak verilerle dolu bir kaynaktır.

Kaynaklar

- Çapanoğlu, M. S. (1970). *Basın tarihimizde mizah dergileri*. Garanti Matbaası.
- Çetin, N. (2006). *Takma isimler sözlüğü*. Edebiyat Ortağı Yayınları.
- Göktaş, V. (2014). *Visâle yolculuk*. İlahiyat Yayınları.
- Hayâl-i Cedîd gazetesi*, 1-79. sayılar, 1326-1327
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1969). *Gençlik ve edebiyat hatıraları*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Şen, C. (2006). *Fecr-i Âti edebiyatı*. Gazi Kitabevi.
- Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi*. (2001). Yapı Kredi Yayınları.
- Tarım, R. (2000). *Mehmet Raûf hayatı ve hikâyeleri üzerine bir araştırma*. Akçağ Yayınları.
- Tarım, R. (2001). *Mehmet Rauf'un anıları*. Özgür Yayınları.
- Taşlı, A. (2008). *Mahasın ve süs dergilerinin incelenmesi ve seçme metinler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Törenek, M. (1999). *Hikâye ve romanlarıyla Mehmet Raûf*. Kitabevi Yayınları.
- Uşaklıgil, H. Z. (2008). *Kırk yıl*. Özgür Yayınları.
- Uşaklıgil, H. Z. (1955). *Sanata dair*, C 3. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Yıldırım, T. (2006). *Edebiyatımızda müstear isimler*. Selis Kitaplar Yayınevi.